GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA: BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA" IESE ÎN FIECARE DI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe șése luni 6 fior., pe trei luni 3 fior.
România și străinătate:
Pe anŭ 36 fr., pe șése luni 18 fr., pe trei luni 9 francĭ.

ANULŬ XLVII.

SĚ PRENUMERĂ: la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE: O seriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 188. *Luni, Marți 9 (21) Octomvre* 1884.

Nou Abonamentŭ
la
„Gazeta Transilvaniei."

Cu 1 Octomvre st. v. 1884 se începe unŭ nou abonamentŭ, la care învitămŭ pe onorații amicĭ și sprijinitorĭ ai fóiei nóstre.

Abonamentulŭ: **Pentru Austro-Ungaria** cu posta: pe trei luni 3 fl., pe șése luni 6 fl., pe unŭ anŭ 12 fl. **Pentru România și streinătate:** pe trei luni 9 francĭ, pe șése luni 18 francĭ, pe unŭ anŭ 36 francĭ.

Rugămŭ pe d-nii abonați, ca sĕ binevoiască a-și reînoí de cu vreme prenumerările, pentru ca trimiterea diarului sĕ nu se întrerupă.

REDACȚIUNEA „GAZETEI TRANSILVANIEI."

Brașovŭ în 8 (20) Octomvre.

Numai până la o vreme merge ulciorulŭ la fântână. Vorbirămŭ în numĕrulŭ trecutŭ de parlamentarismulŭ ungurescŭ. Până acum acestŭ parlamentarismŭ mai avea órecare trecere în afară, căcĭ în întru scimŭ că și-a pierdutŭ de multŭ creditulŭ. Astădi însĕ elŭ este în pericolŭ de a'și pierde véda și în străinĕtate.

Cetitorilorŭ noștri le este cunoscută afacerea cu pasagiulŭ din proiectulŭ de adresă ungurescŭ, care se ocupă de relațiunile esterióre ale monarchiei. Elŭ a produsŭ mare nemulțumire nu numai în Rusia, ci și în Austria și în Germania. Toți au înțelesŭ cuvintele din proiectulŭ de adresă așa că Ungurii nicĭ că voescŭ sĕ audă de-o legătură cu Rusia. Acésta după cum constată „Gazeta de München" nu se potrivesce nicĭ cu intențiunile guvernului comunŭ alŭ monarchiei austro-ungare, nicĭ cu acelea ale poporațiunei cislaitane și nicĭ Germania nu póte rĕmâné indiferentă décă Ungurii compromitŭ astfelŭ misiunea, ce și-a pus'o ea la încheierea alianței cu Austro-Ungaria. Speranțele ce au fostŭ basate pe acésta misiune — dice numita fóiă — au începutŭ a se realisá prin apropierea Rusiei de cei doi aliați și acum sĕ se turbure aceste speranțe prin interpretațiunĭ ușóre și pasiunate ungurescĭ?

Stândŭ astfelŭ lucrurile firesce că ministrulŭ de esterne a trebuitŭ se intrevină și se siléscă pe ministrulŭ-președinte Tisza a face o declarațiune mulcomitóre. Comitele Kalnoky a trămisŭ pe primulŭ șefŭ de secțiune în ministeriulŭ de esterne anume la Pesta în acésta afacere. Urmarea a fostŭ, că d-lŭ Tisza a făcutŭ declarațiunile, ce le publicămŭ mai josŭ, pe carĭ le-a cetitŭ de pe hârtiă.

Ministrulŭ-președinte și-a aprinsŭ însĕ numai paie în capŭ prin modulŭ cum a căutatŭ sĕ sucésca interpretarea, ce s'a datŭ pasagiului memoratŭ din adresă. N'amŭ voitŭ, dise elŭ, sĕ ofensămŭ nicĭ o putere cu atâtŭ mai puținŭ pe Rusia, care vrea sĕ mérgă mână în mână cu monarchia nóstră și cu Germania pentru susținerea păcii.

Față cu interpretarea silită a d-lui Tisza declară foile vienese, că pasagiulŭ din adresă privitorŭ la afacerile străine este clarŭ și lămuritŭ și că nimenĭ nu s'a pututŭ îndoi, că elŭ a vrutŭ sĕ facă o manifestațiă dușmănósă în contra Rusiei. Tótă pressa maghiară l'a interpretatŭ astfelŭ. Dér d-lŭ Tisza declară deodată că n'a fostŭ așa și aceleași diare maghiare susținŭ acum cu multă cutezare, că respectivulŭ pasagiu alŭ adresei s'ar pronunță în favórea unei amicabile relațiunĭ cu Rusia.

„Nu scimŭ, dice „N. fr. Presse," ce-a pututŭ seduce pe d-lŭ Tisza de a aprobá o adresă dușmănósă față cu Rusia, dér, orĭcare ar fi causa, óre nu erá posibilŭ de a aflá o altă modalitate spre a îndreptá greșéla, decâtŭ încercarea desperată de a face pe lume să crédă, că adresa a voitŭ sĕ dică cu totulŭ altceva, nu ceea ce a disŭ în adevĕrŭ? Reulŭ efectŭ alŭ adresei nu s'a pututŭ delătură prin acésta și parlamentarismulŭ ungurescŭ a suferitŭ o lovitură nimicitóre."

Numita fóie biciuesce apoi îngâmfarea Ungurilorŭ dela putere, le aduce aminte de sentința filosofică: „cunóscete pe tine însuți" și întrébă:

„Ce sĕ crédă lumea despre o maioritate, care își schimbă părerile și principiele în trei dile și le întórce pe dosŭ, cum se întórce o haină vechiă? A fostŭ în adevĕrŭ o neghiobiă, de a dá espresiune în proiectulŭ de adresă urei în contra Rusiei; dér cu multŭ mai rĕu este fariseismulŭ necavalerescŭ, cu care aceiași ómenĭ asigură acuma, că nicĭ pe departe nu s'au gânditŭ a ofensá Rusia."...

Amŭ aflatŭ de bine a citá aceste observărĭ ale fóiei vienese, deórece credemŭ că articulii ei în casulŭ de față au fostŭ inspirați din biroulŭ ministrului de esterne și deórece afacerea cu adresa tisaistă a căștigatŭ o importanță fatală chiar pentru posițiunea viitóre a cabinetului Tisza și precum recunósce și o fóiă pestană, este de natură a discreditá parlamentarismulŭ ungurescŭ în afară.

SCIRĬ TELEGRAFICE.

(Serv. part. alŭ „Gaz. Trans.")

Pesta, 20 Octomvre. — Erĭ la amédĭ s'a aședatŭ pétra unghiulară a spitalului Elisaveta alŭ societății „Crucea roșiă" a țerilorŭ Ungariei în presența regelui, archiducilorŭ Iosifŭ și Ludovicŭ Carolŭ, a miniștrilorŭ, a magnațilorŭ și a representanțilorŭ ministerului de rĕsboiu. La discursulŭ plinŭ de entusiasmŭ alŭ episcopului Satmarelui Schlauch, Maiestatea Sa rĕspunse asigurândŭ societatea de grația și îngrijirea Sa și de aci înainte. După „cercle" regele visità localitățile spitalului, esprimându'și de repețite orĭ mulțămirea Sa asupra întocmirii amĕsurate scopului. La întórcere în palatulŭ regalŭ, Maiestatea Sa a fostŭ salutatŭ cu entusiasmŭ de mulțimea numerósă.

DECLARAȚIUNILE D-LUI TISZA

(Ședința de la 16 Octomvre a camerei.)

Mai ântêiu d-lŭ Tisza rĕspunde la provocarea comitelui Apponyi, dér adauge că și décă nu arŭ fi fostŭ provocatŭ arŭ fi trebuitŭ sĕ se pronunțe, de órece unele foi vienese au interpretatŭ unŭ pasagiu din proiectulŭ de adresă, așa ca și când elŭ arŭ conține o espresiune vătămĕtóre față cu vre-o putere européná, care doresce a conlucrá la susținerea păcii. Elŭ, Tisza, a salutatŭ cu bucuriă alianța dintre monarchiă și Germania din primulŭ momentŭ și unde numai i s'a datŭ ocasiune a stăruitŭ pentru susținerea acestei alianțe, de órece problema ei o vede elŭ în susținerea păcii europene. Efectulŭ acesta s'a și vĕdutŭ prin atracțiunea ce a avut-o alianța pentru statele esterne ce au aceea-și dorință. Cu câtŭ mai multn vorŭ fi aceste state, cu atâtŭ mai îmbucurătorŭ lucru în interesulŭ păcii europene, și décă și Rusia dice: și ee voiu sĕ mergŭ cu voi, spre a susține pacea pe basa statului quo, stabilitŭ prin tractate internaționale, atuncĭ acésta nu póte decâtŭ sĕ bucure pe orĭ-ce amicŭ sincerŭ alŭ pacii. (Aplause) In acestŭ sensŭ au înțelesŭ și compuitorii adresei memoratulŭ pasagiu și de sigurŭ că și maioritatea îlŭ va primí numai în acestŭ sensŭ (Viue aplause în drépta.)

Cu privire la interpelarea lui Iranyi asupra întrevederii monarchilorŭ în Skiernevice dise Tisza: Relațiunile nóstre actuale cu Rusia potŭ fi bine judecate numai pe basa relațiunilorŭ nóstre cu Germania. Natura tractatului între Germania și monarchia nóstră este că elŭ légă aceste douĕ state în contra periculelorŭ din afară; problema lui esclusivă a fostŭ și este susținerea păcii, nu rĕsboiulŭ. A fostŭ, firesce, una din problemele de capeteniă ale acestei alianțe de a întreține cu celelalte state vecine și prin urmare și cu Rusia, care este atâtŭ de importantă din punctulŭ de vedere alŭ susținerei păcii, relațiunĭ bune, amicabile și de a creá astfelŭ păcii garanții mai marĭ. De aceea guvernulŭ nostru împreună cu acela alŭ Germaniei a trebuitŭ sĕ năsuiască a desvoltá aceste relațiunĭ, în tóte privințele sĕ fie liniștitóre, leale și pline de încredere. Trebue sĕ recunóscemŭ că atâtŭ monarchulŭ Rusiei câtŭ și guvernulŭ sĕu au fostŭ fórte prevenitorĭ. Relațiunile astfelŭ desvoltate au căpĕtatŭ o espresiune faptică la Skiernevice, unde cei trei monarchĭ și-au esprimatŭ din nou asigurarea sentimentelorŭ lorŭ amicabile — căcĭ relațiile dintre ei n'au fostŭ nicĭodată turburate — și unde respectivii miniștri au convorbitŭ în persónă.

Trebue sĕ se bucure orĭcare amicŭ alŭ păcii, décă monarchii și guvernele a trei imperii puternice se întrunescŭ cu scopŭ d'a nu iertá nimenui sĕ conturbe pacea, și deórece nu s'a intențiunatŭ altŭ ceva, n'a fostŭ lipsă a se face la Skiernievice nicĭ o scrisóre, nicĭ unŭ tractatŭ, nicĭ unŭ protocolŭ; căcĭ pentru ca spre susținerea păcii sĕ se facă totŭ posibilulŭ este de ajunsŭ decisiunea sinceră și consecventă a monarchilorŭ și a guvernelorŭ. Acésta decisiune, ce s'a esprimatŭ la întrevederea dela Skiernevice, va conduce guvernulŭ monarchiei nóstre, care cu privire la reciprocitate contéză cu încredere pe Rusia. Acésta, domnilorŭ, e situațiunea după întrevedere și așa se înțelege și în Germania, adecă: sancțiunarea alianței celorŭ doi împĕrați și întărirea tendinței de pace a alianței dintre împĕratulŭ germanŭ și monarchia austro-ungară. Credŭ, d-lorŭ, că acela nu este unŭ bunŭ amicŭ alŭ Ungariei și alŭ națiunei maghiare, care lățesce, că Ungaria séu națiunea maghiară s'ar lăsá a fi răpită de ură față cu vre-o națiune, și a face asemenĭ enunciărĭ séu fapte, carĭ ar puté séu sĕ causeze turburarea păcii, ce ne este așa de lipsă și nouĕ, séu sĕ servéscă de pretecstŭ la turburarea ei (aprobărĭ viue în drépta). Susțiindŭ acéstă interpretare unică corectă a pasagiului asupra afacerilorŭ esterióre din adresă, precum și protestulŭ meu față de orĭce altă interpretare, recomandŭ proiectulŭ de adresă spre primire, (Eljen-uri sgomotóse în drépta).

Din dieta Croației.

In ședința dela 16 Octomvre n. a dietei croate s'a făcutŭ alegerea pentru dieta comună ungurescă. Cu acéstă ocasiune s'au petrecutŭ scene destulŭ de furtunóse, dar în același timpŭ și comice. Aprópe întréga ședință s'a petrecutŭ în insulte, în acusațiunĭ făcute atâtŭ de partida dela putere, câtŭ și de starcevicianĭ. Lucrurile s'au petrecutŭ astfelŭ:

Starcevicĭ învinovătise în ședința precedentă pe baronulŭ Zsivcovicĭ, că acesta ar fi luatŭ banĭ din donațiunile pentru cei nenorociți de cutremure, ér Zsivcovicĭ declarase acéstă acusațiune de minciună și calumniă. Pe de altă parte secretarulŭ Popovicĭ afirmase despre Starcevicĭ, că acesta, ca advocatŭ, 'făcuse sĕ se vêndă casa unui țĕranŭ pentru o datoriă de 90 creițarĭ.

Inainte de a începe ordinea dilii, Starcevicĭ ridică cuvêntulŭ: »Din catastru, dise elŭ, m'am convinsŭ, că Zsivcovicĭ are trei împrumuturĭ din fondulŭ țĕrii; pentru douĕ plătesce interese, ér pentru alŭ treilea, de 1000 fl., nu plătesce nimicŭ.« Afirmarea lui Popovicĭ, Starcevicĭ o declară de falsă denunțare.

Zsivcovicĭ; »Cine afirmă, că am primitŭ banĭ din donațiunile pentru cutremure, acela e unŭ calumniatorŭ ordinarŭ! Banii s'au împărțitŭ la toți locuitorii nenorociți, fără considerațiune de opiniunĭ politice. Din suma oferită de statŭ ca împrumutŭ fără interese, a rĕmasŭ unŭ însemnatŭ escedentŭ, din care am primitŭ 1000 fl. Am oferitŭ interese, dar comisiunea le-a respinsŭ. Prin urmare Starcevicĭ a mințitŭ și m'a calomniatŭ, căc n'am luatŭ nicĭ unŭ banŭ din donațiunĭ, deși am suferitŭ pagube ca și ceilalți locuitorĭ ai Agramului. Rușine sĕ'i fie lui Starcevicĭ!« (Sgomotŭ în stânga, aplause în drépta.

Zsivcovicĭ nu mai póte continuá din causa sgomotului care devine totŭ mai mare în stânga. Starcevicianii strigă în corŭ »Rușine sĕ'ţĭ fie d-tale, dă socotelele!« Drépta strigă: »Zsivio Zsivcovicĭ!

Popovicĭ: »Inaintea mea Starcevicĭ este o nulă!« (Larmă în stânga și strigăte: »Dar d-ta ce eștĭ? Unŭ ticălosŭ!«) Vorbitorulŭ vrea sĕ dovedéscă cu fapte, ia în mână publicaţiunea de vêndare a casei ţĕranuluĭ și citesce, că la cererea lui Starcevicĭ are sĕ se vêndă prin esecuţiune averea unui agricultorŭ pentru suma de 70 fl. 90 cr., din carĭ 70 fl. se plătiseră. Unŭ sgomotŭ infernalŭ se nasce în dietă. Starcevicianii strigă; »Cu interese și cheltuelĭ de judecată cu totŭ! Asta o tace ticălosulŭ!« Tuscan se repede la masa secretarului și smulge publicaţiunea din mâna lui Popovicĭ strigândŭ: »Aci e scrisŭ! Elŭ a trecut'o sub tăcere!« Larma 'șĭ ajunge culmea. De pe gălăriă se audŭ fluerăturĭ și strigărĭ batjocuritóre.

Pavlovicĭ: „Spêndurătulŭ! Asta vrea sĕ fie unŭ secretarŭ alŭ dietei!« Bacarcicĭ! »Josŭ cu nedemnulŭ! (Intorcêndu-se spre Starcevicianĭ:) Când va eșĭ afară, îi voiu trage douĕ pălmĭ!« Popovicĭ nu mai póte vorbí de larmă. Președintele sună clopoţelulŭ mereu și abia isbutesce sĕ restabiléscă liniștea.

Se trece la ordinea ḑilei. Mazura declară în numele independenţilorŭ, că pardida sa nu va luá parte la alegerile pentru dieta comună.

Antonŭ Starcevicĭ propuse sĕ se trécă la ordinea ḑilii: »Nu vréu sĕ credŭ, că maioritatea primesce alegerea numai din motive egoiste, ci presupunŭ, că se face pentru susţinerea sistemului. Décă nu se face alegerea, atuncĭ Croaţia nu e representată nicĭ în delegaţiunĭ; dar atuncĭ Cislaitania póte că nu va considerá pe Maghiarĭ ca factorŭ legalŭ în delegaţiune. Prin acésta s'ar descurcá acelŭ ghemŭ încurcatŭ de ilegalităţĭ, pe care se baséză sistemulŭ actualŭ.« Alegerile pentru dieta comună, ḑice elŭ, e convinsŭ că se facŭ pentru ultima óră și că misiunea delegaţilorŭ póte nicĭ trei anĭ nu va dură, că acéstă dietă e póte, în referinţele actuale, cea din urmă. Amintesce apoi discursulŭ tronului unguescŭ, care nu amintesce nicĭ de Rusia nicĭ de evenimentulŭ dela Skiernevice, și crede că în curêndŭ se vorŭ schimbá actualele relaţiunĭ de statŭ. In ḑioa, în care s'a cetitŭ discursulŭ tronului, unŭ supusŭ austriacŭ, consululŭ din Varna, a fostŭ bătutŭ fără ca Austria sĕ fí primitŭ vr'o satisfacţiune. In năuntrulŭ Austro-Ungariei suntŭ stărĭ, carĭ ruinéză poporulŭ. In relaţiunile esterne unŭ supusŭ alŭ monarchiei n'are nicĭ unŭ scutŭ, nicĭ o satisfacţiune. Merită așa dară sĕ menţinemŭ astfelŭ de stărĭ și sistemŭ? Supușii monarchiei, în unele casurĭ, mai bine se dau de ţiganĭ decâtŭ de cetăţenĭ austro-ungarĭ. In astfelŭ de împrejurărĭ elŭ și aderenţii sĕi nu potŭ luá parte la alegere.

Propunerea lui Starcevicĭ se respinge. Se procede la alegere. Amêndouĕ oposiţiunile părăsescŭ sala.

Davidŭ Starcevicĭ: »Călĕtoriă norocósă! Băgaţĭ de sémă ce faceţĭ, dar păziţi-vĕ și peile!« Strigărĭ în drépta: „Nu ne tememŭ!«

Proiectulŭ de adresă alŭ partidei independente.

In numĕrulŭ trecutŭ alŭ fóiei nóstre amŭ spusŭ, că proiectulŭ de adresă alŭ partidei independente și de la 48 a fostŭ cetitŭ în cameră ungurésca de Iranyi. Corupţiunea, influinţarea, presiunea și chiar violenţele ce sĕ comitŭ la alegerĭ facŭ, ḑice proiectulŭ, ca poporulŭ sĕ-șĭ pérḑă încrederea în sistemulŭ parlamentarŭ. Acestŭ rĕu nu sĕ póte vindecá, decâtŭ sub unŭ guvernŭ onestŭ, care nu-șĭ bate jocŭ de legile moralei și libertăţii constituţionale décă se introduce votulŭ secretŭ și décă petiţiunile date în contra alegerilorŭ nelegale se încredinţéză curiei regale. Independenţii încă suntŭ pentru reforma camerei magnaţilorŭ, precum și pentru instituirea curţilorŭ judecĕtorescĭ administrative, întru câtŭ acestora nu se vorŭ încredinţa numai cestiunĭ în litigiu, ci vorŭ împedecà și despotismulŭ funcţionarilorŭ și nu vorŭ decide miniștrii în asfelŭ de casurĭ, în care ei suntŭ interesaţĭ. Imbunătăţirĭ în administraţiune nu se potŭ face, decând introducêndu-se unŭ sistemŭ, care eschide centralisarea, și unŭ controlŭ și o responsabilitate mai severă, fără a se vătămá autonomia; acestŭ resultatŭ se póte obţiné, când funcţionarii nu vorŭ mai fi întrebuinţaţĭ de superiorii lorŭ pentru scopurĭ de partidă. Mai departe se ḑice în proiectŭ:

»M. Vóstră ne atrage atenţiunea și asupra împrejurării, că prelungirea duratei dietei e necesarŭ în interesulŭ patriei. Nimenea nu simte mai multŭ ca noi efectulŭ corupĕtorŭ alŭ abusurilorŭ ce se facŭ la alegerĭ, dar remediulŭ, după părerea nóstră, nu costă în prelungirea duratei dietei, ci în severitatea aplicării legilorŭ. Agitaţiunĭ în contra raselorŭ, confesiunilorŭ și claselorŭ societăţi și noi le condamnămŭ, și cu atâtŭ mai vêrtosŭ că dorimŭ a susţiné libertatea și egalitatea fără nicĭ o considerare la confesiune, naţionalitate și la clasele societăţii, și întru câtŭ nu s'ar aplicá în tóte privinţele, dorimŭ ca sĕ se realiseze, îngrijindu-se în acelașĭ timpŭ de scopurile statului și de păstrarea intactă a instituţiunilorŭ societăţii. Suspendarea garanţielorŭ libertăţii cetăţenescĭ, din motivele indicate în discursulŭ tronului, nu le socotimŭ necesare, și décă s'ar încerca acésta, ar trebuí sĕ ne pronunţămŭ cu hotărîre încontra acestei mĕsurĭ. Cu durere amŭ esperiatŭ până acum, că guvernulŭ nu ţintesce la restabilirea echilibrului în finance; acésta dovedesce necontestabilŭ deoparte propunerile esagerate, de altă parte dificitele ce crescŭ din anŭ în anŭ și care abia se potŭ micșora, cu tóte sporirile continue de dărĭ.

Amŭ esperiatŭ și aceea, că guvernulŭ n'are sĕ ușureze pe cetăţénĭ de pré gréua povară, ci din contră suntemŭ siliţĭ a arătá M. Vóstre, că financele statului nostru, mai alesŭ dela ocuparea Bosniei și Herţegovinei, ne-au pusŭ pe serióse gândurĭ cu atâtŭ mai vêrtosŭ, că poporaţiunea, a cărei putere este peste mĕsură încordată și ale cărei venitur̆ĭ din causa concurenţei strĕine se micșoréză totŭ mai multŭ, nu numai că nu e în stare a suportá greutăţĭ nouĕ, dar și sub cele actuale se încovóie. Aceste rele se manifestă într'o mĕsură atâtŭ de îngrijitóre atâtŭ în clasa industriașilorŭ, câtŭ și de câţiva anĭ, în clasa economică, așa ca vindecarea séu alinarea acestorŭ calamităţĭ, trebue se formeze o problemă dintre cele mai principale a legislaturei.

Regularea finanţelorŭ ţĕrii, după convingerea nóstră, se obţine prin micșorarea cheltuelilorŭ, prin reducerea timpului de serviciu activŭ în armata permanentă, și prin promovarea intereselorŭ economice pe tóte terenele, dér mai alesŭ prin ajutorulŭ acelorŭ venitur̆ĭ marĭ, ce le-amŭ avé în casulŭ instituirei unei băncĭ naţionale independente și a teritorului vamalŭ separatŭ, putêndune regulà independentŭ vămile, se desvóltă industria patriotică și economică.«

Proiectulŭ esprimă apoi marea satisfacţiune pentru raportulŭ cu Germania și cu celelalte state, dér declară că numai atuncĭ vorŭ fi liniștiţĭ Maghiarii în privinţa existenţei de statŭ și a viitorului lorŭ. când se va șterge articululŭ 12 din legea dela 1867, dispunêndŭ Ungaria independentă de afacerile esterne, financiare, comerciale și militare, ceea ce condiţionéză o armată naţională independentă, și rĕmânêndŭ prin urmare cu celelalte ţĕrĭ ale monarchiei legată numai prin persóna Maiestăţii Sale.

Din Croaţia.

Desbaterea proiectului de adresă la discursulŭ tronului, cu sare s'a deschisŭ dieta croată, s'a amânatŭ pe aḑĭ. Motivulŭ e, să Starcevicianii au presentatŭ unŭ proiectŭ de adresă fulgerătorŭ. Proiectulŭ ḑice partida naţională — e o scriere incendiară ce arŭ puté aduce mare nenorocire, limbagiulŭ și tonulŭ suntŭ inaltă trădare și lesă-maiestate. Guvernulŭ croatŭ caută sĕ impedece cetirea acestui proiectŭ de adresă și arŭ fi sfătuitŭ chiar pe Starcevicianĭ sĕ și-lŭ retragă.

Banulŭ Croaţiei a plecatŭ la Pesta, ca sĕ se sonsulte în privinţa acésta cu guvernulŭ unguescŭ.

SCIRILE ḐILEI.

Se ḑice, că congresulŭ bisericescŭ gr. or. se va întruní la 11 Noemvre st. n.

—0—

Se scrie die Deva că societatea archeologică a hotărâtŭ sĕ se ridice unŭ monumentŭ pe câmpulŭ Pânei.

—0—

Ḑilele trecute, biu oulŭ telegraficŭ din Pesta ne comunicase mórtea soţiei lui Ludovicŭ Urvary, redactorulŭ fóiei „Pesti Naplo.« După cele mai nouĕ scirĭ tênĕra, de 32 de anĭ, și frumósă soţiă s'a sinucisŭ, împușcându-se c'unŭ revolverŭ. Acéstă întêmplare a făcutŭ mare sensaţiă în capitala Ungariei, mai cu sémă că nu sĕ scie causa sinuciderei.

—0—

In Pesta, capitala Ungariei suntŭ aḑĭ peste 80,000 de jidovĭ. nouĕle elemente, cu care ministrulŭ Tisza și indésă rêndurile.

—0—

La exposiţiunea din Iașĭ pe lângă mai multe lucrărĭ de artă, a sositŭ statua »Independenţei« lucrată în ipsos de artistulŭ Tronescu, care este așeḑată în mijlocŭlŭ exposiţiunei. A. S. Principesa Elena Cuza a binevoitŭ a onorá exposiţiuuna cu trimiterea a mai multorŭ obiecte de artă Barbotină; lucrate cu mare fineţă de Alteţa Sa.

—0—

Regele și Regina României vorŭ visitá curtea regală din Stockholm, unde se va representá cu acéstă ocasiune »Néga,« opera M. Sale Regina României. In actulŭ alŭ III-lea se va danţá unŭ jocŭ românescŭ în costumŭ naţionalŭ.

—0—

In privinţa facultăţii de teologiă, »Voinţa Naţională« află că comisiunea delegată din sînulŭ Sf. Sinodŭ a propusŭ ministerului culteiorŭ ca cursurile acestei facultăţi se fie de 4 anĭ și sĕ se acorde 20 burse. La acéstă facultate se vorŭ numí profesorĭ: archiereulŭ Enăcénu, archereulŭ Silvestru Piliţténu directorulŭ seminarului centralŭ, părintele Timușŭ doctorŭ dela facultatea de teologie din Cernăuţĭ și archimandritulŭ T. Scribenŭ.

—0—

Acelașŭ ḑiarŭ spune că, d. T. Maiorescu va începe în curêndŭ, la facultatea de litere din Bucurescĭ, cursulŭ de logică și de istoria filosofiei moderne dela Kant încóce.

—0—

»Naţiunea« află, că într'o întrunire din serile trecute a guvernamentalilorŭ, mai mulţĭ membri influenţi

---

8.

FOILETONŬ.

Influinţa limbei grece asupra desvoitării cuvintelorŭ și asupra literaturei limbei latine.

(Urmare)

Prin acésta cunoscinţa limbei latine a devenitŭ necesară și afară din Laţiu. Mai târḑiu însă și limba grécă și-a deschisŭ cale în Laţiu și a câștigatŭ tĕrêmŭ între Romanĭ pe lângă cea latină; și în acestŭ modŭ și influinţa ei a începutŭ a se manifestá asupra acesteia*).

Prin atingerea cu Grecii Romanii îșĭ lăţiră cerculŭ cunoscinţelorŭ lorŭ geografice, sociale etc., câștigândŭ o mulţime mare de nume de totŭ felulŭ, carĭ nume însă ei nu le lăsară încălţate și îmbrăcate, cum le primiau dintr'o limbă séu dintr'alta, ci pe acelea, carĭ nu corĕspundéu geniului și formei limbei latine, le străformară, le schimbară, le latinisară. Câteva cuvinte vorŭ fi de ajunsŭ spre a ilustrá acésta: **Bursus** (Πύρρος), **elephas** și **elephantus**, **Lucas bos**, **classis** (în însemnarea de flotă), **classiarius** (mărinarŭ, matrosŭ), **manus ferrea**, **harpago** ș. alt. Din Τάρας Romanii au făcutŭ **Tarentum**, din Ακράγας **Agrigentum**, din Βρεντέσιον **Brundisium**, din Μαλόεις **Maleventum**, care mai târḑiu s'a schimbatŭ în **Beneventum**. Prin acésta limba Romanilorŭ a trebuitŭ sĕ începă a se despărţí de dialectulŭ celorlalţĭ Latinĭ, **Romana lingua** de **lingua Latina**. Firesce că acestŭ contrastŭ încă nu s'a făcutŭ în literatura nouă cunoscută, pentru-că în acéstă a doua perióḑă n'avemŭ notiţe despre acésta și fiind-că Roma a devenitŭ după aceea așa de mare, încâtŭ s'a perdutŭ într'ênsa Laţiulŭ întregŭ.

Până pe acestŭ timpŭ, când Roma devenĭ dómna nu numai a Italiei întregĭ, dar și a Greciei, limba latină se învĕţá numai din comunicaţiunea verbală, adecă din conversaţiune. Devenindŭ însă cunoscinţa limbei latine necesară și afară din Laţiu, elocinţa, adecă mânuarea măestrită a limbei, a vorbirii bine întocmite și regulate, câștigà din ḑi în ḑi totŭ mai multă putere și mai mare influinţă. Din acéstă causă Romanii, când vorbiau în publicŭ, căutau adecă alegéu cuvintele și espresiunile și se siliau a le acomodá regulelorŭ gramaticale, sintactice și retorice, ceea ce în usulŭ de tóte ḑilele nu se făcea pe atuncia, precum nu se face nicĭ astăḑĭ. Și în ĕstŭ modŭ apoi s'a totŭ măritŭ deosebirea între vorbirea comună și cea de tóte ḑilele (**sermo communis** séu **domesticus** și **quotidianus**) și între vorbirea mai înaltă, mai regulată, adecă între limbagiulŭ de forŭ (**sermo forensis**). Acum, fiindcă Romanii începură a scrie mai multŭ, arta scrierii deveni totŭ mai necesară și mai generală, și productele limbistice începură a fi încredinţate scrierii cu litere, cu alte cuvinte a fi prefăcute în opurĭ literare In privinţa acésta avemŭ dela Cicerone*) atestatŭ positivŭ, că cuvêntarea orbului Apiu Claudiu, ţinută în senatŭ la an. 279 a. Cr. pentru a desmântá pe Romanĭ, de a încheiá pace cu Pirhŭ, a fostŭ scrisă și a esistatŭ pe timpulŭ lui Cicerone*). Câtŭ de preţiósă ar fi acea cuvêntare pentru scopurile nóstre! putêndŭ constatá dintr'ênsa pe de-o parte starea limbei latine din timpulŭ acela, éră pe de altă parte elocinţa lui Apiu Claudiu.

*) In titula acestei lucrărĭ s'a ḑisŭ: »**Influinţa limbei grece asupra desvoltării cuvintelorŭ** etc.« Acésta însĕ nu trebue a se înţelege așa, ca cum cuvêntulŭ **desvoltare** ar avé acelașĭ înţelesŭ cu **formare**, adecă ca și cum cuvintele limbei latine s'ar fi formatŭ cu terminaţiunĭ séu suficse curatŭ grecescĭ, ci că tesaurulŭ cuvintelorŭ limbei latine s'a înmulţitŭ, s'a desvoltatŭ în multe direcţiunĭ prin influinţa limbei grece, care este fórte avută în cuvinte. Scriitorii atâtŭ romanĭ câtŭ și streinĭ de origine au formatŭ, ce e dreptŭ, multe cuvinte parte prin derivaţiune parte prin composiţiune, ci numai fórte puţine cu suficse grecescĭ. Cuvinte grecescĭ însă străformate mai multŭ séu mai puţinŭ au adoptatŭ multe. In desvoltarea formelorŭ se póte constatá o influinţă grecéscă specifică, ceea ce se va vedé la loculŭ sĕu.

*) Comp. Cicero Brutus 16 (61) de senect. 6. — Comp. Saal de Appio Claudio Caeco pag. 22 squ.

ai partidului s'au ridicatŭ cu putere în contra întrărei în cabinetŭ a d-lorŭ Carpŭ, Maiorescu etc. și în genere în contra dărei unei sancțiunĭ practice nouei evoluțiunĭ a junei drepte amenințândŭ pe primulŭ-ministru, că vorŭ părăsí partidulŭ în casŭ cândŭ doriuța lorŭ n'ar fi auḑită și satisfăcută.

—0—

Cetimŭ în »Rĕsboiulŭ.« O înțelegere se ḑice că s'a stabilitŭ între d-nii D. Brătianu, M. Cogălniceanu și C. A. Rosetti pentru o acțiune comună în vederea alegerilorŭ viitóre

—0—

Cu ocasiunea sĕrbătorii Bairamului în Constantinopole, când fiecare mulsumanŭ trebue sĕ jertféscă o óiă, in curtea palatului Sultanului s'au jertfitŭ 100 de oi în numele familiei imperiale. Serbătórea a ținutŭ o sĕptămână, fiindŭ sistate orĭ ce lucrărĭ.

—0—

In grădina de aclimatisare din Parisŭ se aflá o buhă albă pré frumósă. Unui Englesŭ îi plesnì prin capŭ s'o nĕcăjéscă, apoi s'o lovéscă cu bastonulŭ și'n urmă s'o trântéscă de pămêntŭ, din care causă buha murì.. Englesulŭ, luatŭ la socotélă de fapta sa, rĕspunse flegmaticŭ: »Nu mĕ deranjațĭ!« Comisarulŭ însă îlŭ silì sĕ-șĭ dea numele și adresa. Apoi se re'ntórse Englesulŭ în grădina zoologică si scrise pe nisipŭ: »Eu am omorîtŭ buha. Leithlidge.« La 15 Octomvre a. c. apărù Englesulŭ înaintea tribunalului din Parisŭ, care-lŭ condamnă sĕ plătéscă 200 fr. pedépsă și 800 fr. despăgubire. A plătitŭ 1000 fr. și și-a făcutŭ gustulŭ... englesescŭ.

CRONICA AGRICOLA ȘI ECONOMICA.

Crisa agricolă în Enropa. — Concurența transocénică. — Agricultura nóstră față cu acéstă concurență. — Schimbarea sistemului de cultură urmatŭ. — Mai multă păstoriă. — Intemeierea industriei alăturĭ cu agricultura.

(Urmare și fine).

Nu se póte teoriă mai periculósă atâtŭ pentru interesele nóstre economice, câtŭ și pentru cele politice. Țara acésta cată sĕ aibă, după cum o ceremŭ de atâțĭ anĭ, unŭ programŭ economicŭ, ca tóte țĕrile; trebue sĕ urmăréscă realisarea acestei programe, lăsândŭ la o parte orĭ ce consideratiune politică. Nu trebue sĕ amestecămŭ politica cu economia națională, căcĭ suntemŭ pierduțĭ. Principele cancelarŭ, ale căruia cuvinte sunt unŭ credo pentru atâta lume, a spus'o 'mĭ pare pe la 1879, că interesele economice n'au a împărțí cu cele politice și ca urmare că douĕ țĕrĭ potŭ trăi în bune relațiunĭ politice și sĕ aibă neînțelegerĭ economice, fără ca raporturile lorŭ politice sĕ sufere dintr'acésta. Sĕ mai lăsămŭ déră la o parte înalta politică, adânca diplomațiă, și sĕ facemŭ mai multă economiă națională, și sĕ fimŭ signrĭ că lumea cea seriósă ne va aproba și chiar cei interesațĭ de a ne vedea stândŭ înapoi, vorŭ conveni în cele din urmă că nu sĕ póte ca unŭ poporŭ liberŭ și independentŭ sĕ se lase a fi cuceritŭ economicesce.

Așa déră cu privire la industriă sĕ ne punemŭ seriosŭ pe lucru căcĭ timpŭ de pierdutŭ nu ne-a mai rĕmasŭ.

Cu privire la agricultură ḑiseiŭ că trebue sĕ o îndreptămŭ cătră acele ramurĭ de producțiune care suntŭ mai puținŭ espuse de a fi concurate. Până când mijlócele de transportŭ erau cu totulŭ primitive și până când unele dintre statele Europei nu ne cereau grâne, economia nóstră agricolă era pastorală micstă, și mai multŭ pastorală, adică produceamŭ vite și ca accesoriŭ grâne. In trecutŭ noi esportamŭ caĭ, vite cornute, porcĭ, lână, piei, seŭ, untŭ, cărnurĭ, miere și céră, și prea puține cereale în Turcia. Cu înmulțirea relațiunilorŭ comerciale, păstoria a pierdutŭ treptatŭ din osteitatea ce avea în economia nóstră și cultura cerealelorŭ s'a întinsŭ. Acéstă schimbare în producțiunea agricolă a mersŭ atâtŭ de departe încâtŭ numĕrulŭ vitelorŭ s'a împuținatŭ în atâtŭ încâtŭ astăḑĭ noi importămŭ vite din afară și cultura cerealelorŭ a cuprinsŭ mai totŭ pămêntulŭ. Țĕranii carĭ odinióră aveau câte optŭ și ḑece boi, vacĭ, oi, astăḑĭ de abia mai țină câte patru și chiar câte douĕ vite de jugŭ, și acésta pentru că s'au spartŭ fânațele și pășunile pentru a sĕmĕná locurile cu cereale. Astăḑĭ când cerealele americane, indiane și australiane au inundatŭ Europa, vedemŭ că producemŭ mai multŭ de câtŭ putemŭ desface. De altă parte acestŭ abusŭ de cultură cereală a sărăcitŭ în fórte multe localitățĭ pămêntulŭ, astfelŭ că grânele produse suntŭ mai ușóre, prin urmare de cualitate mai inferióră. Față cu acéstă situațiune cautŭ sĕ schimbămŭ sistemulŭ nostru de cultură, adică sĕ reducemŭ cultura cerealelorŭ, și sĕ sporimŭ cultura pastorală prin înmulțirea vitelorŭ. Vitele și produsele lorŭ se vorŭ esporta cu multă înlesnire, căcĭ până astăḑĭ americanii facŭ concurență cu cereale și pré puținŭ cu vite, pentru că transportulŭ animalelorŭ se face cu multă greutate ér carnea sărată nu este îndestulŭ de căutată.

Suntŭ anĭ de când recomandămŭ agricultorilorŭ noștrii ca sĕ'șĭ îndrepteze esploatațiunile spre păstoriă; sunt anĭ de când le spunemŭ, aceea ce sciu ca și noi, că s'a sĕrăcitŭ pămêntulŭ. Cu tóte acestea cultura grâului totŭ se întinde și vitele se împuținéză. Sĕ sperămŭ că acéstă îndărătnicie va avéa unŭ sfîrșitŭ.

Pe lângă întinderea păstoriei este neapĕratŭ sĕ cultivămŭ câtŭ mai multă cânepă, inŭ, rapiță, tutunŭ, hemeiu, macŭ tóte plante care se potŭ desface cu cea mai mare înlesnire. Cultura cânepei atâtŭ de întinsă odinióră a mai dispărutŭ. Ministerulŭ de rĕsboiu și câțĭ-va particularĭ care au avutŭ trebuință de cânepă pentru a fabrica frânghii, au fostŭ nevoiți sĕ aducă canepă din Ungaria. Și ne mai plângemŭ că plătimŭ milióne Ungariei pentru a ne trimite sfóră, frânghii, căpestre și chingĭ.

Acestea sunt mijlócele care credemŭ că ne póte scăpá de crisa economică de care este amenințată producțiunea națională.

„Economia Rurală."

DISCIPLINA SCOLARA.

(»Scóla Română« din Prahova)

Grația indulgenței sistematice în educaținnea copiilorŭ, care este astăḑĭ fórte la modă între pedagogii modernĭ, și care începe a prevalá chiar și în institutele de instrucțiune publică; grația acestui spiritŭ de moliciune, care s'a înfiltratŭ, ântêiŭ în familiă, apoi în educațiunea publică, disciplina scólelorŭ nóstre lasă multŭ, fórte multŭ de doritŭ, căcĭ ea este aprópe anihilată. Décă lucrurile totŭ mai mergŭ, acésta se datoresce unui felŭ de contractŭ tacitŭ, încheiatŭ între elevĭ și între învĕțătorii lorŭ; însă celŭ mai micŭ accidentŭ este de ajunsŭ, spre a derangea acestŭ acordŭ, spre a turburá buna ordine, spre a face în fine orĭ-ce înțelegere imposibilă.

Sciu că acéstă veritate nu este plăcută; sciu că mulțĭ părințĭ, ba chiar și unii din colegii și colegele mele, nu se vorŭ unĭ cu vederile mele; sciu că póte voiu fi taxată de antiliberară și de retogradă, de órece amŭ curagiulŭ a mĕ opune curentului pedagogicŭ de astăḑĭ; cunoscŭ tóte acestea, și, de și amŭ celŭ mai mare respectŭ pentru opiniunea publică, credŭ că facŭ unŭ serviciu educațiunii, cercetândŭ, împreună cu cei competințĭ, décă nu cumva acestŭ curentŭ este fructulŭ unui prejudițiu, vătămătorŭ societății, ca sĕ nu ḑicŭ umanității. Cele mai ingeniόse disertațiunĭ ale pedagogilorŭ modernĭ nu vorŭ puté face, ca disciplină să nu fie indispensabilă, atâtŭ în institutele de intrucțiune, câtŭ și în familiă Pe câtă vreme nu se va fi schimbatŭ natura omenéscă, copiii vorŭ găsí de sigurŭ mai multă atracțiune în jocurĭ de păpușĭ, de smeu și de mingiă, de câtŭ în lecțiunĭ de gramatică, de aritmeticĭ și de geografiă. Intr'adevĕrŭ, unii dintr'ênșii nu învață, de câtŭ de gustŭ și pentru plăcerea lorŭ propriă; cea mai mare parte însă, nu consimtŭ a părăsí joculŭ pentru studiu, a-șĭ da ostenéla de a înțelege o esplicațiune dificilă, a-șĭ îndepliní în fine o datoriă, decâtŭ când superiorii lorŭ sciu a-i silí la acésta. Internatele au pe lângă acésta și alte necesitățĭ ale lorŭ particulare.Ací ordinea este condițiunea sine qua non a succesului. Décă acésta nu este ținută cu rigóre, nicĭ vorbă nu mai póte fi de succesŭ. Este adevĕratŭ că nu este o mare crimă ca sĕ vorbéscă elevulŭ cu vecinulŭ sĕu; însĕ décă numai o jumĕtate duzină de elevĭ séu eleve, s'arŭ dá acestei petrecerĭ inocente, tótă sala s'arŭ găsí turburată prin sgomotulŭ acestorŭ vocĭ. Trebue prin urmare, în interesulŭ tuturorŭ, a se impune tăcere chiar și acelora pentru carĭ acéstă abținere arŭ fi unŭ sacrificiu, și a se reprimá acéstă necesitate de espansiune, care esceptândŭ sala de studiu, arŭ puté trece, orĭ și unde, ca o calitate plăcută. Suntŭ ei însă pentru acésta demnĭ de atâta compătimire? Óre acéstă regulă la care trebue sĕ se supună, cu orĭ-ce prețŭ, fiă-care elevŭ séu elevă, nu constitue una din cele mai marĭ folóse ale scólelorŭ publice și ale educațiunii comune? Și óre numai scóla contrariéză fantasia nóstră prin obligațiunĭ și îndatorirĭ, câte odată necomode? Eu credŭ că și în Societate putemŭ fi, încă și mai desŭ și mai multŭ contrariațĭ, de câtŭ în scólă. Décă asésta însĕ este adevĕratŭ, de ce sĕ nu familiarisămŭ de timpuriu pe elevii noștri cu idea, că ei nu suntŭ singurĭ în lume, și că Societatea avêndŭ legile sale proprii, nu póte ține comptŭ de capriciile lorŭ?

Defectulŭ generațiunii presinte este de a-șĭ iubí pré multŭ copii, séu mai bine ḑisŭ, de a-i iubí cu o afecțiune puținŭ rațíonabilă și puținŭ bărbătéscă. Ea voesce ca copii sĕi sĕ se bucure încă de la nascere, de o fericire perfectă și constantă. Ea se alarméză de cea mai mică nemulțămire ce aceștia întêmpină de la educatorii lorŭ și mai cu sémă de la cei din scólă. Și cu tóte acestea nu póte fi educațiunea fără disciplină, și nicĭ disciplină fără penalitate. Nu potŭ fi însă, nicĭ penalitățĭ după gustulŭ acelora carĭ le suferă, căcĭ orĭ câtŭ de negative arŭ fi ele, nu se póte susțíné, că nu suntŭ până la óre-care gradŭ supĕrătóre. Și în adevĕrŭ suntŭ destulŭ de simple și de nevinovate acelea, de carĭ uséză astăḑĭ scóla. Cu tóte acestea s'arŭ puté formá mai multe volumurĭ din tótă hârtia ce s'a stricatŭ până acum, spre a reclamá în contra acestorŭ pedepse barbare, și a demonstrá că ele suntŭ în contrndicțiune flagrantă, cu libertatea individuală. înscrisă în constituțiunea nóstră.

Este adevĕratŭ, că copiii trebue sĕ se jóce; este adevĕratŭ că ei trebue sĕ umble multŭ; este adevĕratŭ, că ei trebue sĕ respire aerulŭ mare; este asemenea adevĕratŭ ca internii institutelorŭ de instrucțiune arŭ fi bine sĕ petrécă celŭ puținŭ o ḑi pe sĕptĕmână în familiă; recunoscŭ tóte acestea, îesĕ credŭ totŭ dodată, că ei suntŭ datorĭ sĕ învețe și lecțiunea lorŭ, sĕ-șĭ îndeplinéscă tóte datoriile, sĕ se supună învĕțătorilorŭ lorŭ și respecte regulamentulŭ scolarŭ. Credŭ asemenea, că noi, învĕțătorii și învĕțătórele lorŭ, suntemŭ datorĭ sĕ-i silimŭ la acésta când ei nu și-arŭ îndepliní aceste datorii debună voie, și că prin urmare nu ne vomŭ puté dispensá de a nu-i pedepsí câte odată. Nu mai încape îndoială că observațiunile și blamurile nóstre frebue sĕ fie înainte mergĕtórele pedepselorŭ; însă arŭ fi o ilusiune singulară de a crede că acestea ar puté fi de ajunsŭ, și că vorbele frumóse singure arŭ fi vre-odată în stare da a readuce óre-carĭ naturĭ rebele pe calea cea bună, pe calea cea dréptă.

Suntŭ mulțĭ ómenĭ de scólă carĭ vorbescŭ neîncetatŭ de autoritatea morală ce trebue sĕ esercite învĕțătorulŭ séu învĕțătórea asupra elevilorŭ séu elevelorŭ. Aceștĭ fraseologĭ pretindŭ că acéstă autoritate este de ajunsŭ, spre a ține bună ordine, nu numai în clase dér și în sălile de meditațiune și de mâncare, în dormitóre, și chiar pe strade. Noi nu împărtășimŭ aceste vederĭ; acéstă autoritate morală, despre care se face atâta paradă, este alipită de persóna învĕțătorului séu învĕțătórei: prin urmare ea nu póte trece pragulŭ clasei, căcĭ ea d'abia ajunge a comandá atențiunea și liniștea în clasă. A comptá dĕr pe acéstă autoritate, spre a obligá pe leneșĭ sĕ lucreze și când se vorŭ găsì singurĭ, acesta ar fi unŭ actŭ chimericŭ, care n'ar probá tocmai o mare cunoscință a renatui copilărescĭ.

(Va urmá).

Congresulŭ medicilorŭ românĭ. Sâmbătă la ora 2 p. m., s'a întrunitŭ în sala Senatului primulŭ Congresŭ alŭ medicilorŭ, veterinarilorŭ șĭ farmaciștilorŭ din România. Au luatŭ parte la acestŭ Congresŭ peste 100 de membri din familia medicală română. Scopulŭ congresului e curatŭ scientificŭ

Editorŭ: **Iacobŭ Mureșianu.**
Redactorŭ responsabilŭ: **Dr. Aurel Mureșianu.**

…mŭ puté vedé dintr'ênsa, câtŭ de tare înaintase limba în fonetică, în comoditatea vorbirii, în tăria gramaticală, în mobilitatea sintactică și stilistică. In multele tractate, ce Romanii le-au încheiatŭ în acéstă periódă și carĭ de sigurŭ au trebuitŭ sĕ fi fostŭ scrise, apoi în inscripțiunĭ pe petri, pe edificii, pe monumente a fostŭ întrebuințată limba latină. Din inscripțiunea aflată pe așa numita **columna rostrata**, restaurată de **Germanicu**. — despre care Ritter se esprimă în următorulŭ modŭ: »Aus diesen, obwohl wenigen, ächten Bruchstücken, angenommen — was nicht ohne grosse Wahrscheinlichkeit angenommen werden kann, — dass die Copie dem Originale der Inschrift möglichst entsprechend gemacht worden ist, aus Pietät schon (din aceste deși puține, autentice fragmente, admițêndŭ, ceea ce nu fără mare verisimilitate se póte admite, — că copia a fostŭ făcută pecâtŭ a fostŭ cu putință corĕspunḑĕtóre originalului inscripțiunii, chiar din pietate), — aflămŭ, că ortografia este tare vechiă, că semnulŭ g nu erá cunoscutŭ d. e. **lecionis** (pentru **legionis**), macistratus (pentru magistratus), exfociont (pentru effugiunt), oppucnandod și pucna (pentru oppugnandod și pugna), Cartaciniensis (pentru Cartaginiensis). Geminațiunea consonantei, care se pronunță numai simplă, se și scrie simplă, ca: clases (classes); lungimea vocalei **i** séu **e** erá arĕtată de multe ori prin **ei**, ca: castreis (p. castris), claseis (p. clasis), socieis (p. sociis); dar pe lângă asta vinŭ și **clases, navales, cartaciniensis**, adecă scrierea nu erá statornică. Mai departe vedemŭ din acea inscripțiune, că în vorbirea de tóte ḑilele erá multă comoditate și negligență, anume vocalele nu erau așa de tare marcate, ca mai târḑiu în limba clasică, precum: exemet, cepet, ornavet (pentru exemit, cepit, ornavit) en (p. in), navebos (p. navibus), primos (p. primus), captom (p. captum), arcentom (p. arcentum), poplom (p. populum); că Romanii pe atuncea ținéu morțișŭ la ablativulŭ singularŭ în **d**, de care se emancipară mai târḑiu, ca: pucnandod, marid, dictatored, altod, navaled, praedad; că ei păstrau celŭ puținŭ în scriere, forme dure și grele de pronunțatŭ și evitau asimilațiunea séu eschiderea consonantelorŭ necomóde séu grele de pronunțatŭ, ca: exfociont (p. effodiunt), triresmos (p. triremos); séu că încă nu vêrau vocala corespunḑĕtóre între consonante, ca: poplom (p. populum). Totŭ astfelŭ se vede, că terminațiunile declinațiunii nu erau încă ficsate, macistratos (p. magistratus), triremos (p. triremes), navaled (p. navali). Ce s'atinge de sintacsă și de stilŭ, în privința acésta nu este nimica stângaciu, necorectŭ în ḑisa inscripțiune.

Din a doua periódă mai putemŭ notá și tendința de a înlocuí pe **s** cu **r** în nume de persóne, ca Papirius (p. Papisius), Furius (p. Fusius). Totŭ în acéstă periódă Romanii au începutŭ a pune temeiu la instrucțiunea tinerimii. Instrucțiunea, care la începutŭ constá mai cu sémă în cetire, în scriere și în recitarea de legĭ, de versurĭ și de istorióre și se dedea copiilorŭ acasă de cătră părințĭ, căcĭ scóle publice încă nu esistau, a contribuitŭ multŭ la regularea și la ficsarea limbei.

Din cele espuse până aci putemŭ constatá numai atâta, că influința limbei grece se manifestéză asupra celei latine prin aceea, că Romanii începŭ a sporí tesaurulŭ limbei, resp. alŭ cuvintelorŭ limbei lorŭ în modulŭ arĕtatŭ mai nainte; și că limba grécă începe a-șĭ face locŭ în casele Romanilorŭ pe lângă cea latină.

Periódа III.

Partea séu periódа a treia cuprinde timpulŭ dela cunoscința Romanilorŭ cu limba grécă pe la finea resbelului ântâiu punicŭ până la mórtea împĕratului Augustŭ, séu cam dela anulŭ 241 a. Chr. până la 14 d. Chr. Acéstă periódă se numesce **periódа de aurŭ** séu **timpulŭ clasicŭ** alŭ limbei latine. Din acéstă periódă avemŭ și sigure isvóre: Inscripțiunĭ pe petri, dar mai cu sémă opurĭ literare.

După-ce Romanii supuseră tótă Italia inferióră (266 a. Cr.) veniră în mijlocită atingere cu Grecii și deveniră domnii multorŭ colonii grecescĭ aflătóre pe țĕrmurele sudvesticŭ alŭ Italiei.

(Va urma).

Cursulŭ la bursa de Viena
din 18 Octomvre st. n. 1884.

Rentă de aurŭ ungară 6%	123.—	Bonurĭ croato-slavone	100.—
Rentă de aurŭ 4%	93.05	Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98.25
Rentă de hârtiă 5%	88.75	Imprumutulŭ cu premiu ung.	114.75
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	142.75	Losurile pentru regularea Tisei și Segedinului	115.60
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	96.80	Renta de hârtiă austriacă	80.90
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	119.30	Renta de arg. austr.	82.05
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	193.75	Renta de aurŭ austr.	102.95
Bonurĭ rurale ungare	100.70	Losurile din 1860	135 20
Bonurĭ cu cl. de sortare	99.50	Acțiunile băncei austro-ungare	863.—
Bonurĭ rurale Banat-Timișŭ	99.25	Act. băncei de creditŭ ung.	286.—
Bonurĭ cu cl. de sortare	98.50	Act. băncei de creditŭ austr.	285.30
Bonurĭ rurale transilvane	99.75	Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.78
		Napoleon-d'orĭ	9.69½
		Mărcĭ 100 imp. germ.	59.80
		Londra 10 Livres sterlinge	122.—

Bursa de Bucurescĭ.
Cota oficială dela 6 Octomvre st. v. 1884.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%)	92	»
Renta rom. amort. (5%)	93⅞	»
» convert. (6%)	»	»
Împr. oraș. Buc. (20 l.)	»	»
Credit fonc. rural (7%)	»	»
» „ „ (5%)	„	„
» » urban (7%)	»	»
» » » (6%)	»	»
» » » (5%)	»	»
Banca națională a României		1410
Ac. de asig. Dacia-Rom.	366½	370
» » » Națională		»
Aurŭ	5 95%	
Bancnote austriace contra aurŭ	2·07	2.08

Cursulu pieței Brașovŭ
din 20 Octomvre st. v. 1884.

Bancnote românescĭ	Cump.	9.06	Vênd.	9.07
Argint românesc	»	9.—	»	9.05
Napoleon-d'orĭ	»	9.65	»	9.67
Lire turcescĭ	»	10.92	»	10.98
Imperialĭ	»	9.90	»	9.92
Galbenĭ	»	5.66	»	5.68
Scrisurile fonc. »Albina«	»	100.—	»	101.50
Ruble Rusescĭ	»	122.50	»	123.—
Discontulŭ	»	7—10 % pe anŭ.		

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei" se potŭ cumpĕra în tutungeria lui Gross (în casa prefecturei.)

Acei domnĭ abonațĭ ai noștri, cari au plătitŭ prețulŭ abonamentului pe jumĕtate de anŭ séu pe unŭ anŭ, înainte de 1-a Aprile a. c., sunt rugațĭ a ne trimite diferența prețului urcatŭ dela 1 Aprile c., care pentru Austro-Ungaria face 2 fl., ér pentru România 8 lei.

ADMINISTRAȚIA „GAZ. TRANS."

Tarifa anunciurilorŭ și inserțiunilorŭ
în „Gazeta Transilvaniei."

Anunciurĭ în pag. a IV linia de 30 litere garmond fl.—cr. 6
Pentru inserțiunĭ și reclame pag. a III linia à . „ —„ 10

Pentru repețirĭ se acórdă următórele rabate:

Pentru repețirĭ de	3— 4 orĭ	10%
„ „ „	5— 8 „	15%
„ „ „	9—11 „	20%
„ „ „	12—15 „	30%
„ „ „	16—20 „	40%
Dela 20 de repețirĭ în susŭ		50%

Pentru anunciurĭ ce se publică pe mai multe lunĭ se facŭ învoirĭ și reducerĭ și peste cele însemnate mai susŭ.

Brașovŭ 1|13 Maiŭ 1884.

Mersulŭ trenurilorŭ
pe linia **Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta** a călei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Teiușŭ	2.39	9.50	8.20
Alba-Iulia	3.40	10.42	9.10
Vințulŭ de josŭ	4.04	11.09	
Șibotŭ	4.35	11.43	
Orăștia	5.02	12.13	
Simeria (Piski)	5.44	1.22	
Deva	6.05	1.48	
Branicĭca	6.34	2.21	
Ilia	7.01	2.54	
Gurasada	7.15	3.09	
Zam	7.49	3.48	
Soborșin	8.32	4.37	
Bĕrzova	9.19	5.30	
Conopŭ	9.40	5.58	
Radna-Lipova	10.16	6.38	8.24
Paulișŭ	10.32	6.56	8.41
Gyorok	10.48	7.15	9.01
Glogovațŭ	11.17	7.48	9.30
Aradŭ	12.32	8.05	9.45
	12.00	8.45	6.10
Szolnok	4.00	2.10	7.27
Budapesta	7.44	6.40	—
Viena	6.20	—	—

Budapesta-Aradŭ-Teiușŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35
Budapesta	8.00	6.55
Szolnok	11.14	12.28
Aradŭ	3.35	5.30
	4.00	6.20
Glogovațŭ	4.16	6.39
Gyorok	4.47	7.19
Paulișŭ	5.02	7.39
Radna-Lipova	5.25	8.11
Conopŭ	5.57	8.49
Bĕrzova	6.18	9.18
Soborșin	7.11	10.27
Zam	7.48	11.18
Gurasada	8.22	11.57
Ilia	8.40	12.27
Branicĭca	9.02	12.57
Deva	9.32	1.45
Simeria (Piski)	10.12	2.58
Orăștia	10.47	3.46
Șibotŭ	11.14	4.20
Vințulŭ de josŭ	11.46	5.06
Alba-Iulia	12.21	6.15
Teiușŭ	12.53	7.00

Aradŭ-Timișóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.30
Aradulŭ nou	6.26	12.54
Németh-Ságh	6.51	1.19
Vinga	7.28	1.50
Orczifalva	7.49	2.12
Merczifalva	8.09	2.30
Timișóra	8.58	3.15

Simeria (Piski) Petroșeni

	Trenŭ omnibus
Simeria	3.08
Streiu	3.45
Hațegŭ	4.33
Pui	5.19
Crivadia	6.05
Banița	6.43
Petroșenĭ	7.00

Timișóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timișóra	12.25	5.00
Merczifalva	1.16	5.56
Orczifalva	1.34	6.16
Vinga	2.04	6.50
Németh-Ságh	2.25	7.11
Aradulŭ nou	2.54	7.44
Aradŭ	3.10	8.00

Petroșenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus
Petroșenĭ	8.56
Banița	9.3[illegible]
Crivadia	10.09
Pui	10.48
Hațegŭ	11.26
Streiu	12.06
Simeria	12.37

Societatea comercială română Bassarabianu Calfoglu & Comp

BULETINŬ

BRĂILA 5 Octomvre 1884.

Vêndĕtorŭ	Cumperĕtorŭ	Felulŭ	Kilo	Libre	Prețulŭ		Notițe
Haracopo	M. Cohen	Porumbŭ	400	60—	57	⅛	Magasiă
dt.	dt.	„	200	59¾	56	75	„
C. Nicolaidi & C-ie.	dt.	„	200	60¼	57	25	„
dt.	L. & M. Feitler & C-ie.	„	200	60—	57	—	„
O. Silberstein	Peirano Fils & C-ie.	Orzŭ	500	45—	38	75	„
At. Lombardo	M. Cohen & C-ie.	Ovĕzŭ	135	33¼	29	50	Caicŭ
dt.	Louis Dreyfus & C-ie.	„	150	31—	28	—	„
A. Emberico	L. & M. Feitler & C-ie.	Fasole	180	%	20	25	„

ANUNȚU.

Unŭ Pianŭ bine păstratŭ se află de vêndare cu prețŭ eftinŭ.

A se adresa la STEFAN PAPP și fiulŭ, Strada Teatrului. 1–3.

Vindecare Radicală și Rapidă
de tóte
Bólele Nervóse, Epileptice și Secteer
numai prin metoda mea.

Onorariele nu se dau decâtŭ după restabilirea completă.

DR. PROF. A. MALASPINA,
membru alŭ mai multorŭ societățĭ științifice
106. Faubourg St. Antoine. — PARIS.

Tratarea se face prin corespondență.

Neputêndu-se da în întreprindere zidirea scólei de fete a asociațiunei transilvane pe basa licităței publice escrise cu terminulŭ până la 25 Septemvre a. c. se escrie prin acéstă unŭ nou

Concursŭ

pentru presentarea unui planŭ de edificiu de scólă de fete pe terenulŭ din curtea casei Nr. 8. Josefstadt, strada Morii, însoțitŭ de unŭ ofertŭ pentru întreprinderea esecutărei edificiului proiectatŭ. Proiectulŭ dimpreună cu ofertulŭ, primite fiindŭ de comitetulŭ asociațiunei, îndreptățescŭ și obligă pe proiectantulŭ oferentŭ a executá edificiulŭ proiectatŭ de dênsulŭ.

Planulŭ și ofertele, nesubscrise, au a fi predate în 30 Noemvre st. n. la posta din Sibiu pe adresa comitetului asociațiunei transilvane însoțite de o cuvertă sigilată, care în internulŭ sĕu va cuprinde numele ofertentului, ér în afară va fi provĕdută cu unŭ moto, care va fi însemnatŭ și pe planŭ și pe ofertŭ.

Suma paușală maximală cerută pentru executarea edificiului sĕ nu trécă preste 56,000 fl. v. a.

Condițiunile mai de aprópe se potŭ primí dela comitetulŭ asociațiunei, dimpreună cu cotele trebuincióse, și oferentulŭ are a declará în ofertŭ că a cetitŭ tóte condițiunile, le-a înțelesŭ și le-a acceptatŭ.

Oferenții, ale cărorŭ planurĭ și oferte nu se vor fi primitŭ, nu au dreptulŭ a face pretensiune de onorarŭ.

Sibiu în 10 Octomvre n. 1884.

Comitetulŭ associațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românŭ.

Iacobŭ Bologa. v.-pres. — **Dr. D P. Barcianu.** secretarŭ.

Tipografia Alexi Brașovŭ.